

**CONEIX
ELS BOSCOS
DE LES BALEARS**

“Coneix els boscos de les Balears”

Edita:

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria de Medi Ambient
Direcció General de Biodiversitat
i Mobilitat

1ª edició: Juny del 2010

Textos: Servei de Gestió Forestal i Protecció del Sòl

Dibuixos i disseny: Xavier Canyelles

ISBN: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Els nostres **bosc**os són molt rics, estan plens de plantes, animals, bolets i microorganismes que, hi neixen, creixen, mengen, col·laboren, s'hi arreceren, moren i es descomponen. Completant així el cicle de la vida.

Encara que els bosc

os semblin quiets, sempre hi ha moviment, intercanvi. Cadascun dels seus habitants ha sabut trobar el seu lloc i adaptar-se a les condicions ambientals existents.

A les Illes Balears hi trobam diferents tipus de bosc

os.

Pinar

Alzinar

Garriga d'ullastres

Bosc de ribera

Savinar

Cims i penya-segats

Un **amic** de cada bosc vos explicarà alguns dels seus secrets.

PINAR

El pi és l'arbre autòcton més abundant de les Illes Balears.

Floreix en primavera i té: **flors masculines** que amollen una pols groga, el pol·len i **flors femenines** de color rosat. Aquestes, una vegada pol·linitzades, creixen i a la tardor del segon any donen lloc a una **pinya**.

soc el trencapinyons, i el pinar és el meu bosc preferit. De fet, és on hi visc.

Els **pinyons** tenen una ala petiteta per volar lluny i cercar nous llocs on germinar.

Els pinars cobreixen **grans superfícies** i poden créixer fins i tot en zones àrides, pedregoses i assolellades.

ALZINAR

L'alzina és un arbre de forma arrodonida amb un **bon tronc** i no massa alt. Les seves **fulles**, són de color verd fosc, brillants per damunt i grisoses amb pelets al davall.

L'aglà és el seu fruit, té un capellet i és un bon **aliment** per molts animals del bosc.

soc el vostre amic, el mart. Amagat al meu cau, surt a fer voltes l'horabaixa

Eh! jo, el tangarriquer també visc a l'alzinar!

Els **alzinars** són boscos molt **ombrívols** i misteriosos però només poden viure en llocs frescs i humits.

vaig volant
i piulant

les meves
erugues
són peludes

soc escarabat
i puc volar

tenc el
bec
duríssim
i gruixat

les meves flors
són petites
i nombroses

soc una
papallona
molt
grossa

hi ha gent que me confon amb
un moix. Però soc més gros i
llarg de color marro amb una
taca blanca al coll

la meva
closca em
protegeix

soc un
escarabatet
de bosc i no
puc volar

amb les meves
bolletes vermelles
el bosc pren color

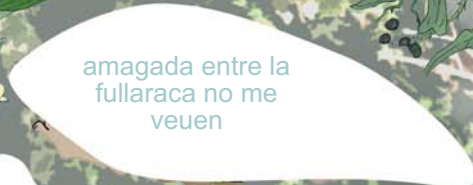
soc com un
caragol sense
closca

tenc les fulles amples
i de color verd fosc.
Puc ser tan alt com
l'arbocera

amagada entre la
fullaraca no me
veuen

visc a terra
i tenc unes
floretes blanques
dirigides cap
a baix

davall les meves fulles
hi tenc espores

GARRIGA D'ULLASTRES

La garriga és un bosc baixet que pot viure en llocs **secs** i amb **terres primes**.

A la **garriga** hi trobam molts d'arbusts diferents i també alguns arbres, com els ullastres, els garrovers i els pins. Si l'arbre que predomina és l'**ullastre** (la forma silvestre de l'olivera), podem parlar de **garriga d'ullastres**.

*Soc la tortuga mediterrània,
incansable trescadora.
Soc feliç a la garriga, si em trobes
no me portis a ca teva.*

És una magnífica zona de **refugi** per aucells, petits mamífers i rèptils. També hi habiten multitud d'insectes, molts d'ells atrets per les **plantes aromàtiques**.

És el bosc amb més extensió de **Menorca**. A Mallorca també cobreix grans superfícies.

em mantenc
inmòbil
en el cel

tenc la
cua
forçada

amb
el
meu
bec
capturo
insectes

em
poso
sempre
a llocs
alts

m'agrada dormir
enroscat dins
de les soques
d'arbre

si me
molestes
m'enroscaré

les flors blanques donen
un toc lluminós al camp

les meves
flors imiten
a una
abella

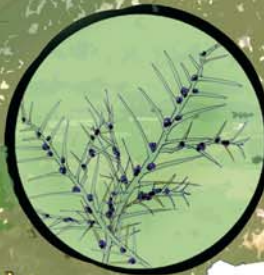
les meves
flors
semblen unes
campanes

si me rompen surt la
meva sava blanca
semblant a la llet

soc una planta
aromàtica
amb flors dirigides
cap a dalt

soc conegut per la
meva bona olor

soc tranquil·la i
tenc una bella
closca

BOSC DE RIBERA

És un bosc **llarg i estret** que ressegueix el **curs dels torrents**.

Els arbres que en formen part, són els **polls**, els **oms** i els **fleixos**. Arbres alts i molt elegants que fan una bona ombra a l'estiu.

Durant la tardor els hi canvia el color de les fulles, mentre que a l'hivern es queden despullats.

*Soc el vostre amic el granot.
M'agrada cantar surant
damunt l'aigua*

A molts d'**animals i plantes** els hi agrada viure-hi, degut a que hi troben **aliment** i sobretot **molta d'aigua**, element essencial per la vida.

L'**enemic** principal del bosc de ribera és la **contaminació de l'aigua**, juntament amb les **residus** que la gent irresponsable hi verteix als torrents.

estepa blanca
o d'escurar

xiprell

ferrerico

PINAR

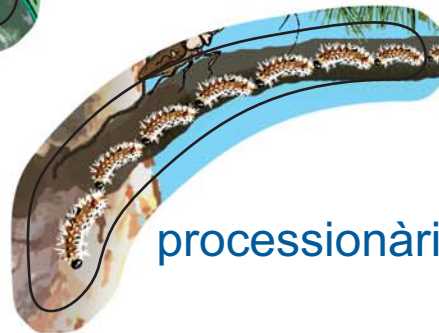
olivella o
escanyavelles

arbocera

geneta

processionària

pinça

mussol

rogeta

trençapinyons

tudó

estepa negra o borrera

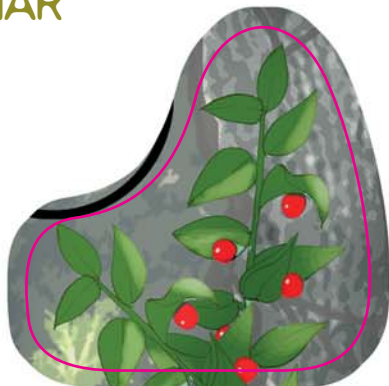

encantari

banyarriquer

ALZINAR

cirerer de Betlem

pa porcí

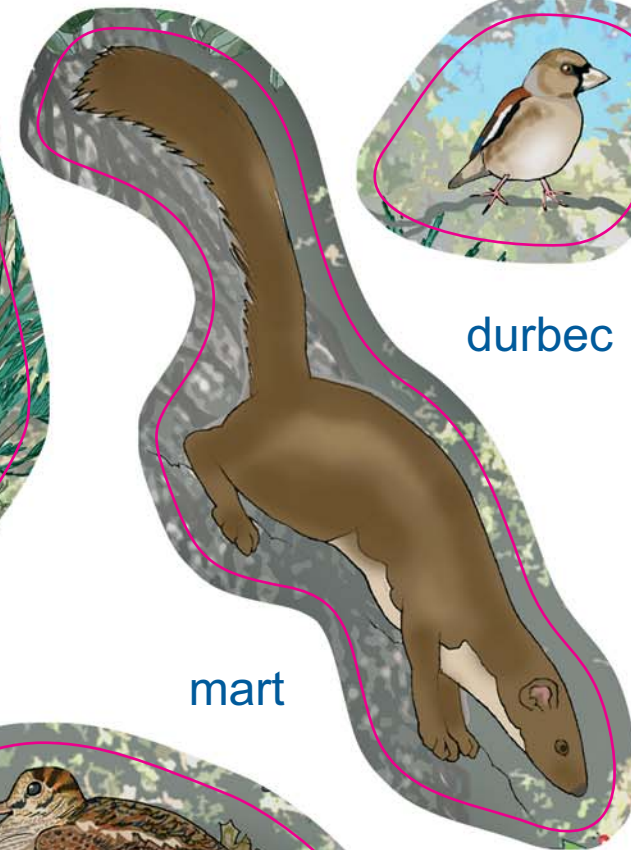
falguera o polipodi

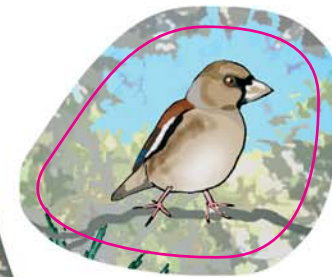
llampúdol

bruc

mart

durbec

cega

llimac

escarabatet

ferrerico blau

papallona de l'arbocera

aritja

caragol de serp

cuca peluda

GARRIGA D'ULLASTRES

estepa llimonenca

rata cellarda

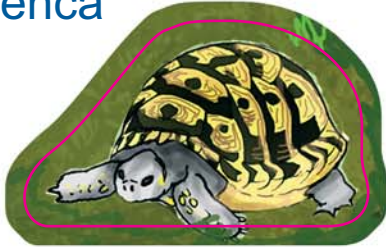
garlanda

orquídiess

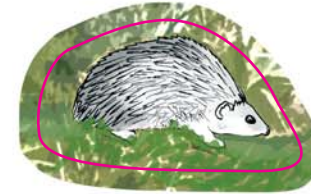
milana

tortuga mediterrània

rapa de frare

eriçó

romaní

vitrac

puput

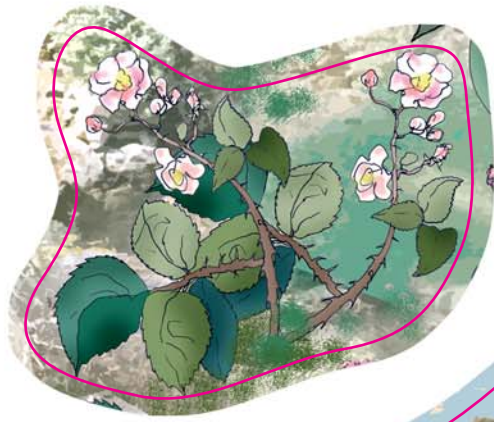

xoriguer

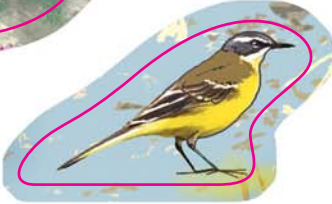
lletrera

BOSC DE RIBERA

abatzer

xàtxero groc

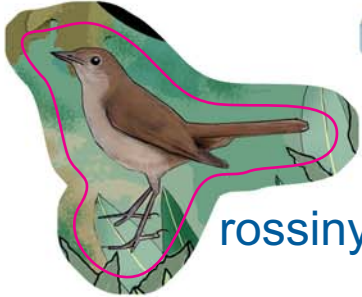
proenga

fulles de pollancre

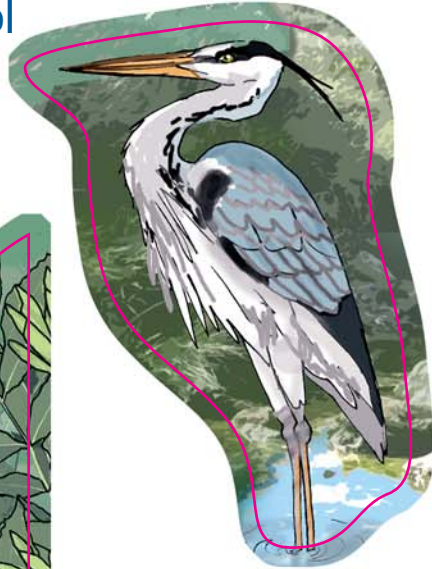
menta silvestre

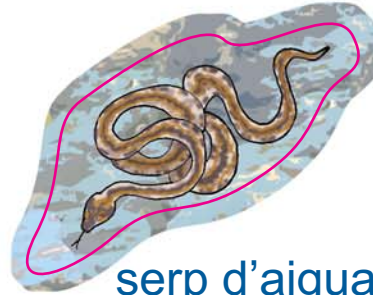
rossinyol

granot

agró gris

serp d'aigua

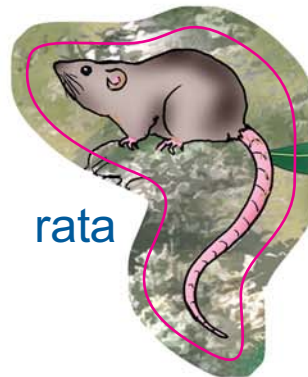
gallineta d'aigua

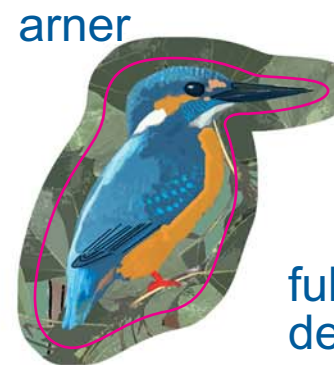
murta

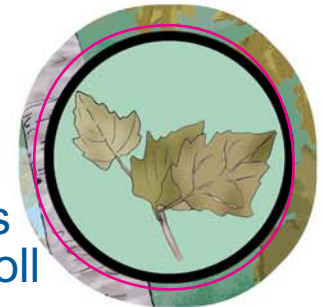
fleix

rata

arner

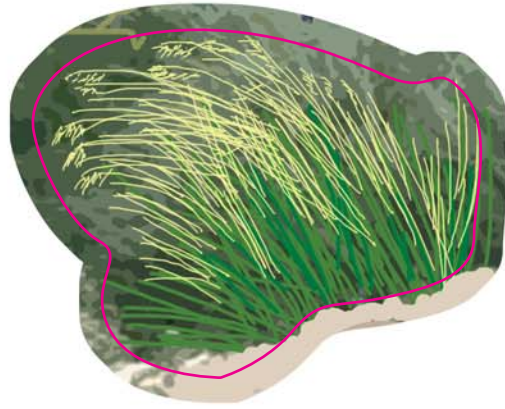

fulles de poll

SAVINAR

card marí

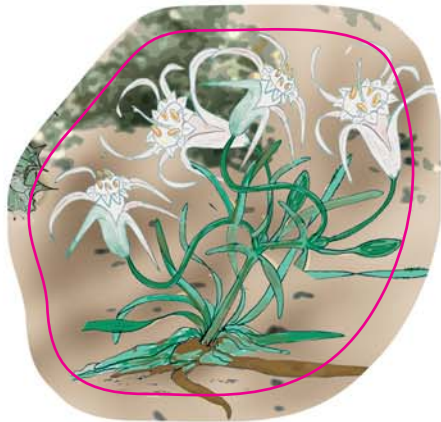
borró

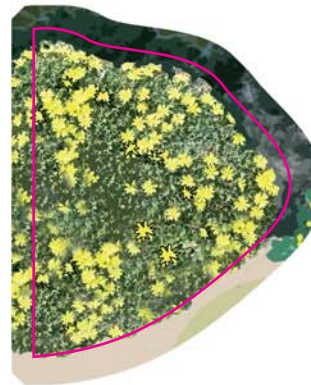
molinet

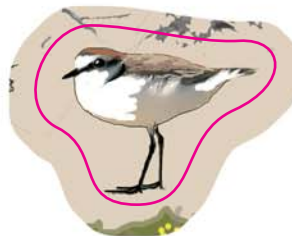
trèvol mascle

lliri blanc

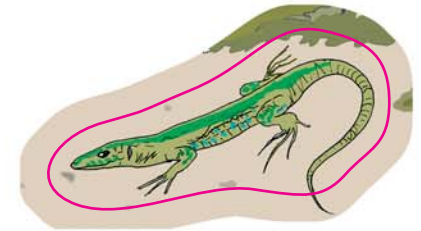
socarrell

tiruril·lo

abellerol

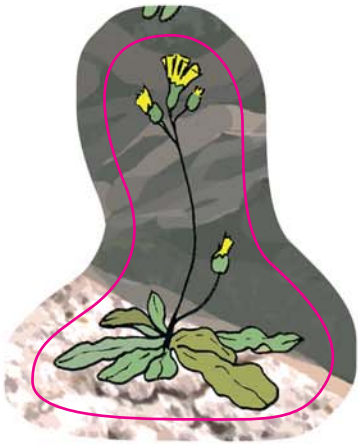

sargantana

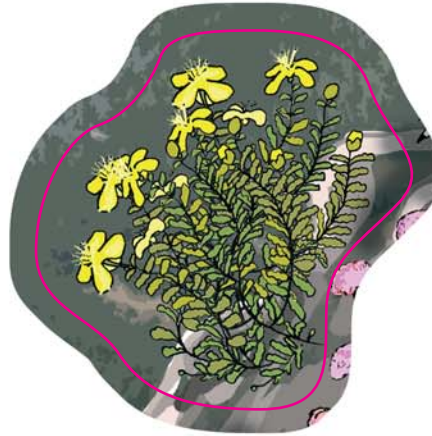

falcó marí

CIMS I PENYA-SEGATS

pancònia de penyal

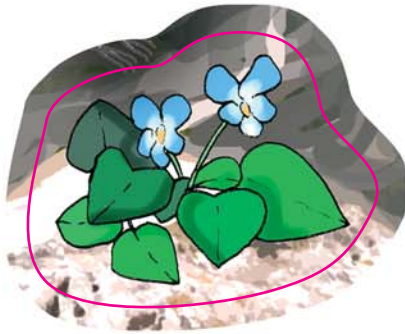
estepa joana

xalambri de muntanya

didalera

violeta

esparver

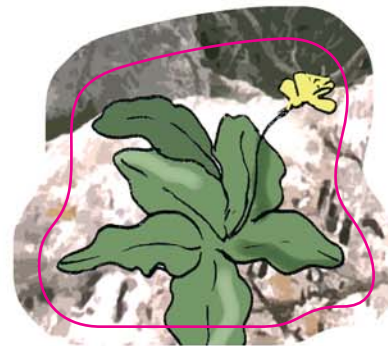
voltor negre

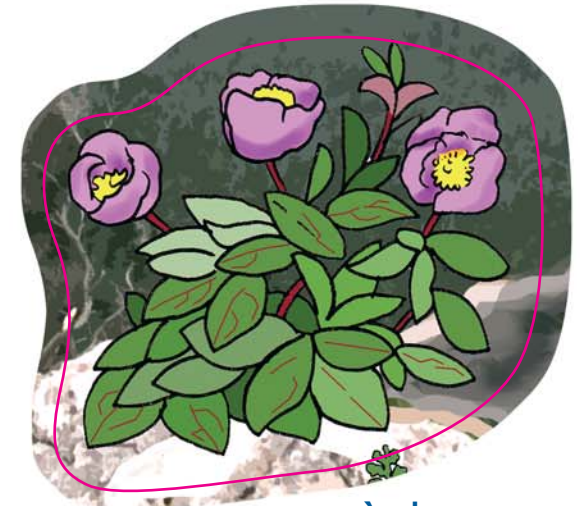
teix

colom roquer

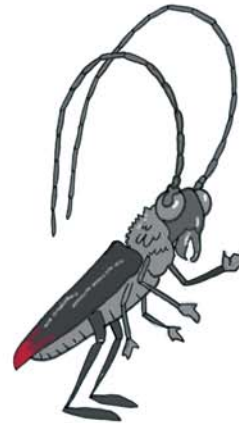
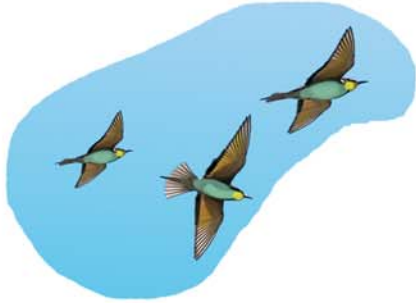

col borda

peònia

AFERRA ALS NOSTRES AMICS ON TE VENGI DE GUST

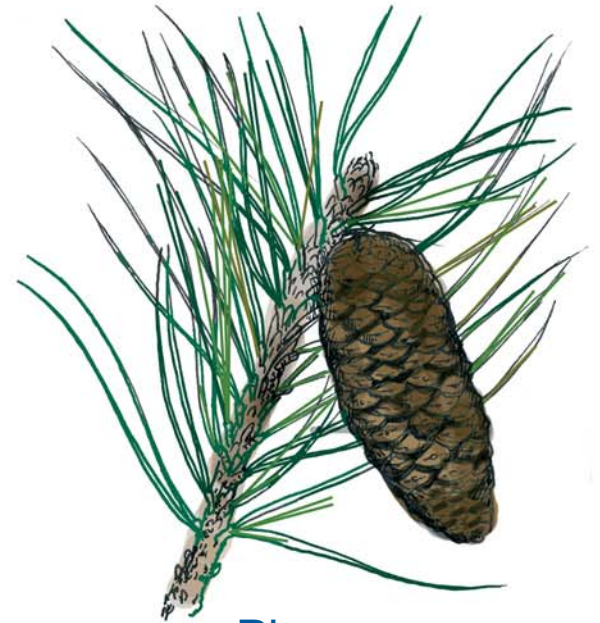
FULLES I FRUITS

Poll

Alzina

Pi

Savina

Ullastre

quan veig
un peix
em llanço
en picat cap
a ell i l'atrapo

tenc les fulles
en forma
de cor

durant la tardor
em cauen les
fulles que es
tornen grogues

diuen que soc
l'aucell que
millor
canta

el meu bec és
com un arpó
per pescar

a les ciutats
convisc amb
els humans

soc un arbret al que
li agraden els llocs
humids

els meus petits fruits
atreuen als aucells.

la meua pell
necessita
banyar-se
per no
secar-se

sempre
vaig
cercant
cosetes
per menjar a
la voreta
de l'aigua

alerta amb les meves
pues !!!
A l'estiu podràs
menjar els meus
fruits

el que més destaca
són les meves belles
flors blanques o aviolades

soc llarga i
molt ràpida

movent
la cua
amunt i avall
em veuràs
a la voreta
del torrent

faig molt bona olor
i segur que has rovegat
chicles amb el meu aroma

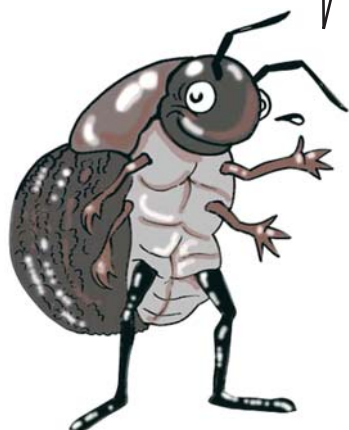

SAVINAR

La **savina** és un arbre de forma allargada amb moltes **ramificacions**. El seu tronc és dret i de color cendra. Les fulles tenen forma d'escata i cobreixen les branques. Els **fruits** són esfèrics de color vermellós quan són madurs.

La seva **fusta** és molt compacta i **aromàtica** per les resines que acumula.

*soc l'escarabatet de les dunes,
durant les hores més assolellades
m'agrada córrer i rodolar per l'arena*

La **savina** pot viure en tot tipus de sols i condicions. També creixen sobre les **dunes** i amb les seves arrels fitxen l'arena **impedint l'erosió**. Creixen fins i tot en zones molt seques i amb vents forts.

Eivissa i Formentera tenen la major superfície de savinars litorals de les Illes Balears. A Mallorca, en trobam una de les millors conservades en es Trenc.

venc de
Madagascar.
Puc caçar
aucellets
i grans
insectes

tenc molts
de colors

Visc sobre l'arena, impedit
que aquesta s'en vagi amb
el vent i la pluja

tenc
pues
i tronquets
gruixats

faig catifes
de color
grog sobre
l'arena

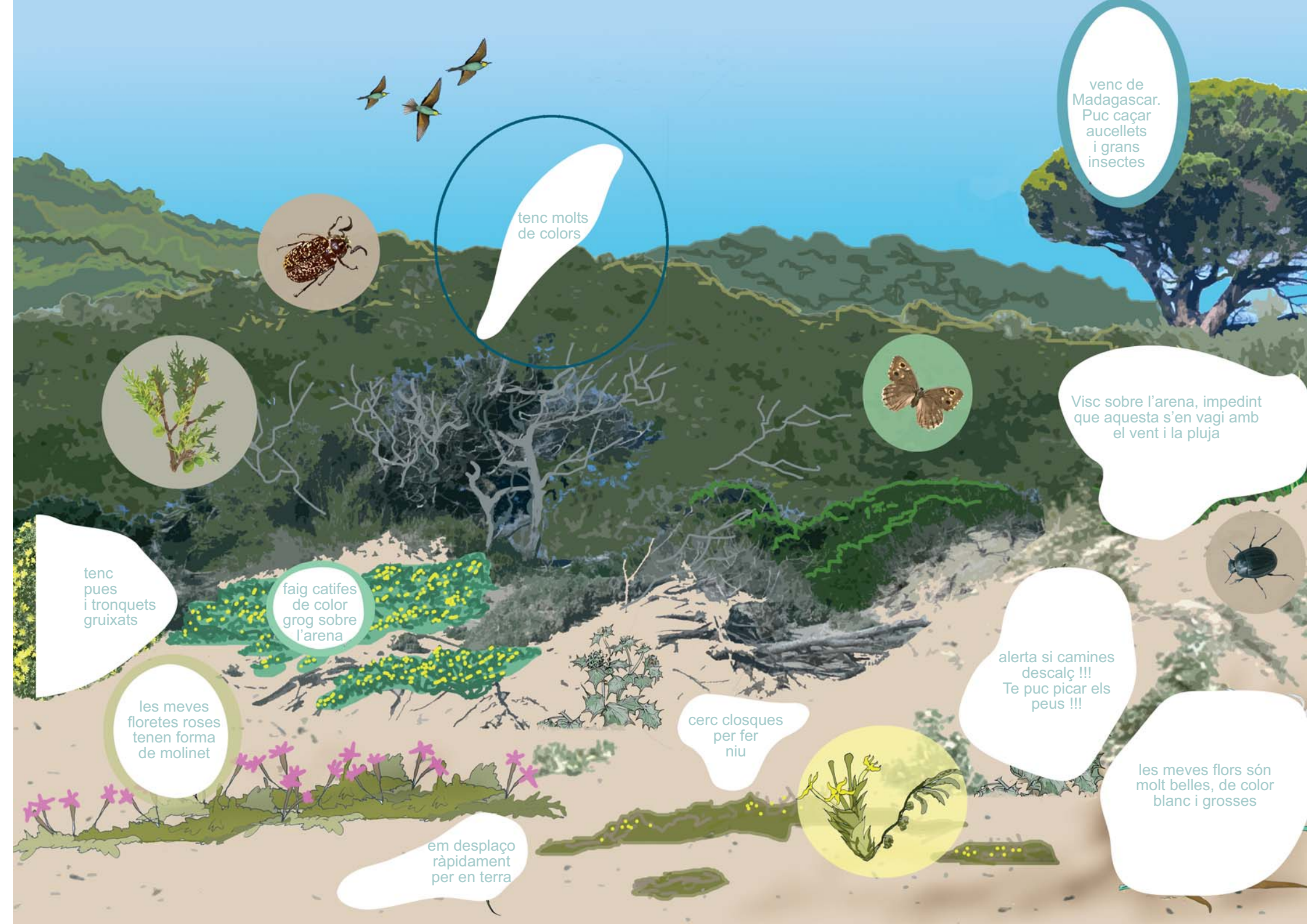
les meves
floretes roses
tenen forma
de molinet

cerc closques
per fer
niu

alerta si camines
descalç !!!
Te puc picar els
peus !!!

les meves flors són
molt belles, de color
blanc i grosses

em desplaço
ràpidament
per en terra

CIMS I PENYA-SEGATS

Entre les roques de les nostres **muntanyes**, hi creixen unes **plantes molt especials** que són **úniques en el món** (endèmiques) com la peònia, la col de penya o l'estepa joana. Són els nostres tresors botànics.

*Soc un poll de voltor negre i
m'agraden els llocs solitaris
de les muntanyes*

Els arbres propis d'aquest hàbitat, són els **teixos** i els **rotabocs**. Magnífics arbres que creixen entre les encletxes dels roquissars. Es tracta d'un paisatge quasi primitiu, que ens recorda que un temps el nostre clima era més humid.

Ni el **fred** i la **neu** de l'hivern, ni les elevades temperatures de l'estiu, impedeixen que el **voltor negre** hi pugui criar.

tenc la
major
envergadura

puc caçar
conills

soc
l'avantpassat
dels coloms
domèstics

el pinyol dels meus
fruits és tòxic

soc auell però
vaig botant entre
les roques com
un ratolí

tenc les flors
grogues i nom de
senyora

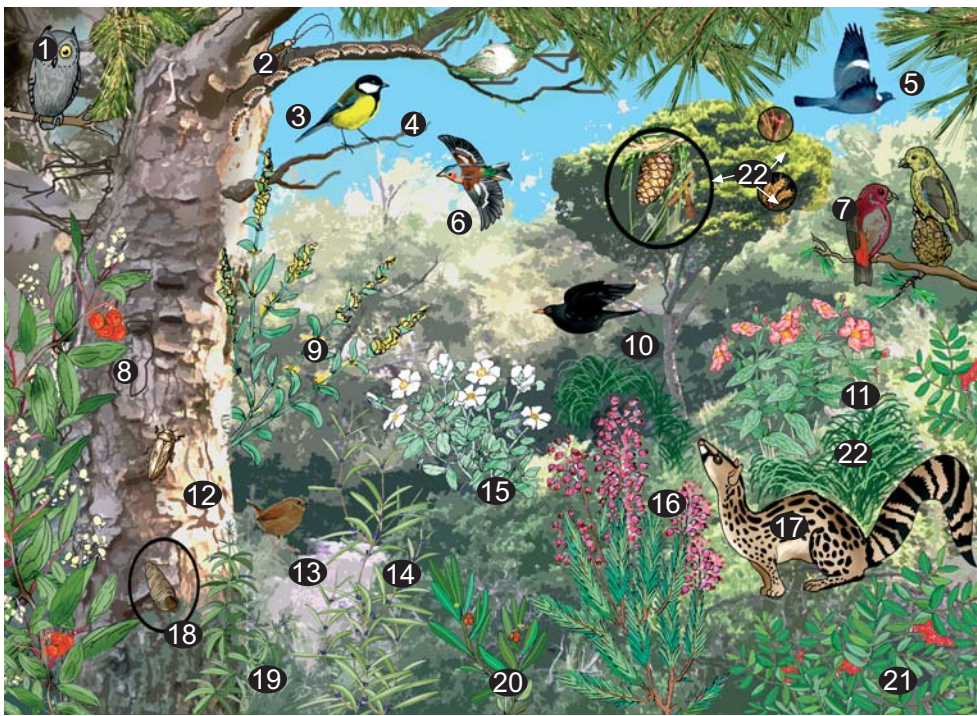
De totes les plantes de
muntanya, les meves
flors són les més grosses

tenc flors
amb forma
de didals
i soc tòxica

soc una parenta
de les cols que
menjes

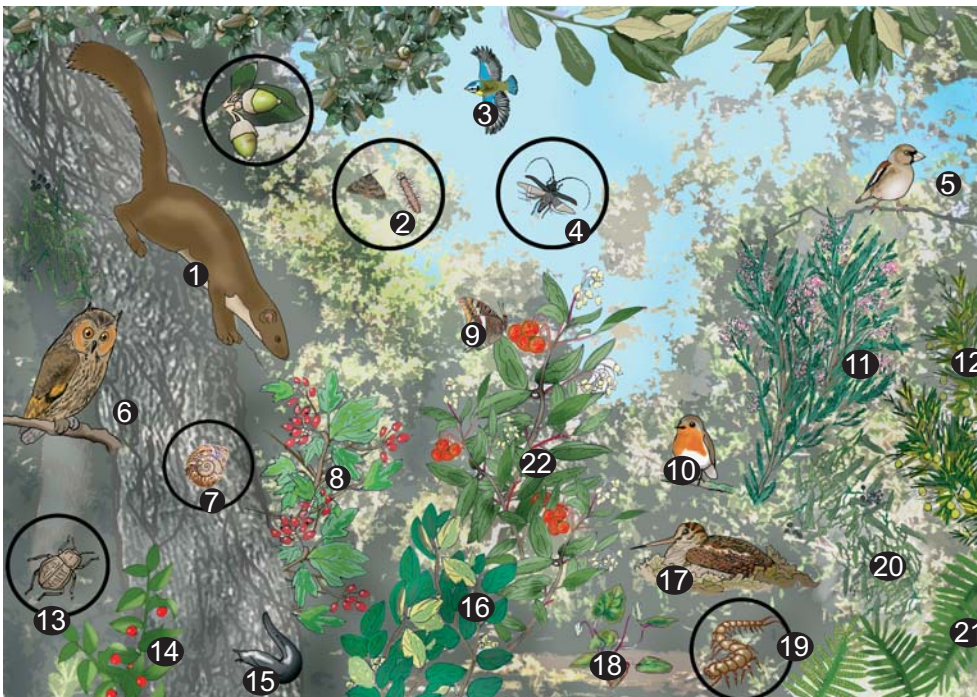
malgrat la meva
petita mida tenc
unes flors precioses
i de color blau

soc allargada i
visc damunt les
roques

PINAR

1. Mussol (*Otus scops*)
2. Banyarriquer del pi (*Monochamus galloprovincialis*)
3. Processionària (*Thaumetopoea pityocampa*)
4. Cap ferrerico (*Parus major*)
5. Tudó (*Columba palumbus*)
6. Pinsà (*Fringilla coelebs*)
7. Trencapinyons, mascle i femella (*Loxia cuvirostra*)
8. Arbocera (*Arbutus unedo*)
9. Botja de cuques (*Anthyllis citysoides*)
10. Mèl·lera (*Turdus merula*);
11. Estepa blanca o d'escurar (*Cistus albidus*)
12. Encanteri (*Chalcophora mariana*);
13. Passaforadi (*Troglodytes troglodytes*)
14. Aladern de fulla estreta (*Phillyrea angustifolia*)
15. Estepa negra o borrera (*Cistus salviifolius*)
16. Xiprell (*Erica multiflora*)
17. Geneta (*Genetta genetta*)
18. Caragolí de tap (*Tudorella ferruginea*)
19. Rogeta (*Rubia peregrina*)
20. Olivella o escanyavelles (*Cneorum tricocon*)
21. mata o llentiscle (*Pistacia lentiscus*)
22. Flor femenina, flor masculina i fruit del pi (*Pinus halepensis*)
23. Càrritx (*Ampelodesmos mauritanica*).

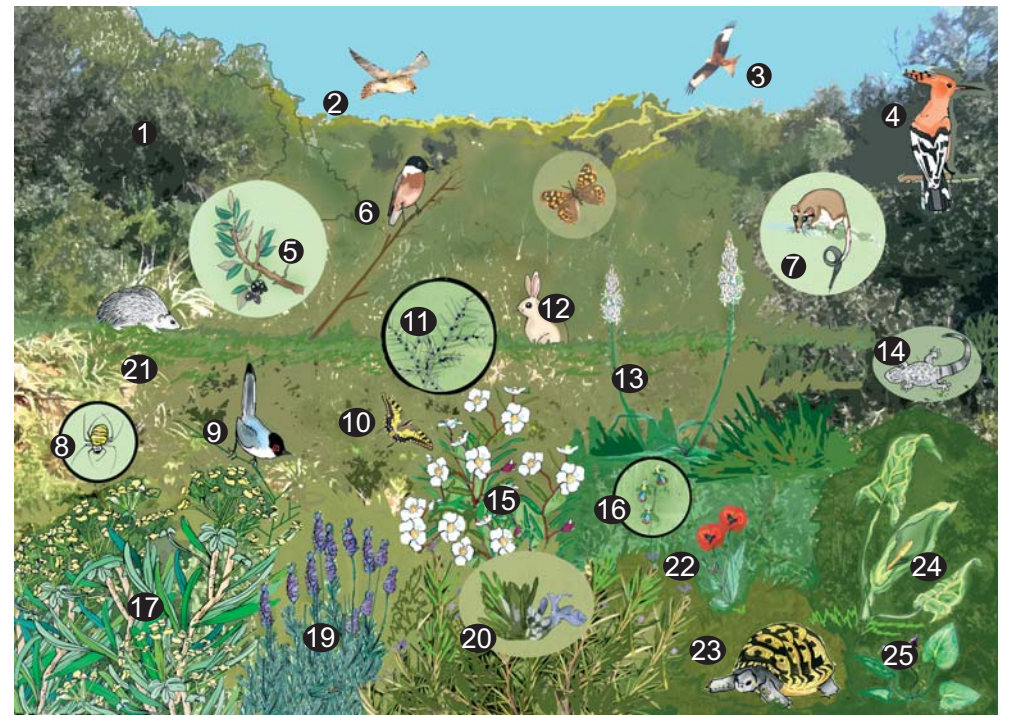

ALZINAR

1. Mart (*Martes martes*)
2. Cuca peluda (*Lymantria dispar*)
3. Ferrerico blau (*Parus caeruleus*)
4. Banyarriquer (*Cerambyx cerdo*)
5. Durbec (*Crocothraustes crocothraustes*)
6. Mussol reial (*Asio otus*)
7. Caragol de serp (*Iberellus balearicus*)
8. Cirerer de pastor (*Crataegus monogyna*)
9. Papallona de l'arbocera (*Charaxes jasius*)
10. Ropit (*Erithacus rubecula*)
11. Bruc (*Erica arborea*)
12. Ginebró (*Juniperus oxycedrus*)
13. Escarabatet (*Asida barceloi*)
14. Cirerer de Betlem (*Ruscus aculeatus*)
15. Llimac (*Milax nigricans*)
16. Llampúdol (*Rhamnus alaternus*)
17. Cega (*Scolopax rusticola*)
18. Pa porcí (*Cyclamen balearicum*)
19. Mil-peus (*Scolopendra oraniensis*)
20. Aritja (*Smilax aspera*)
21. falguera o polipodi (*Polypodium cambricum*);
22. Arbocera (*Arbutus unedo*).

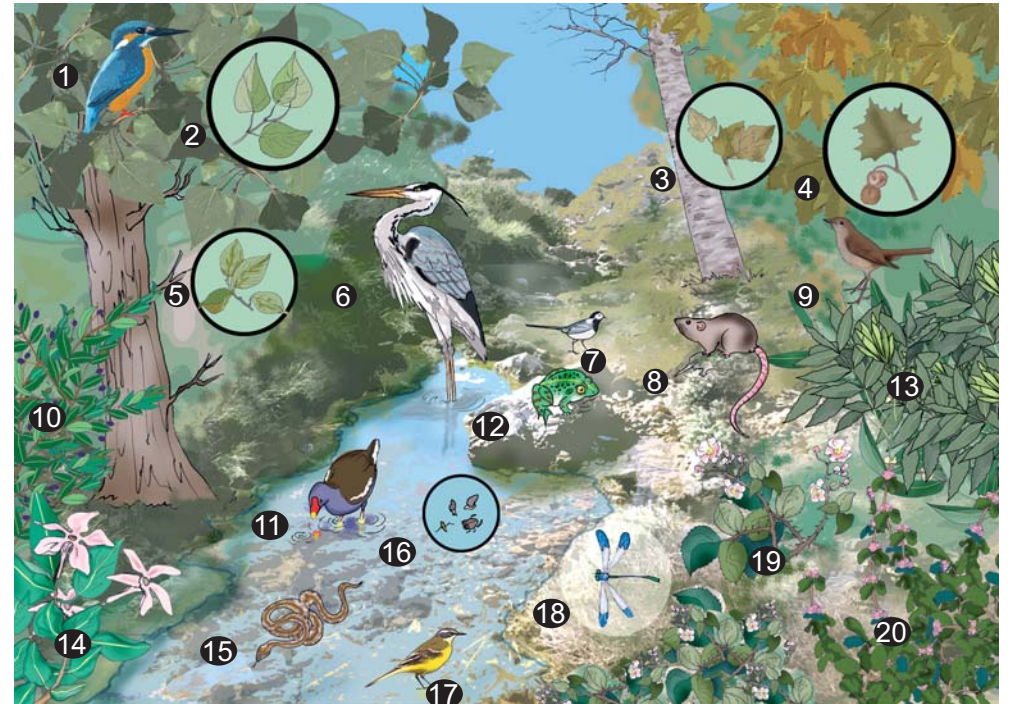
GARRIGA D'ULLASTRES

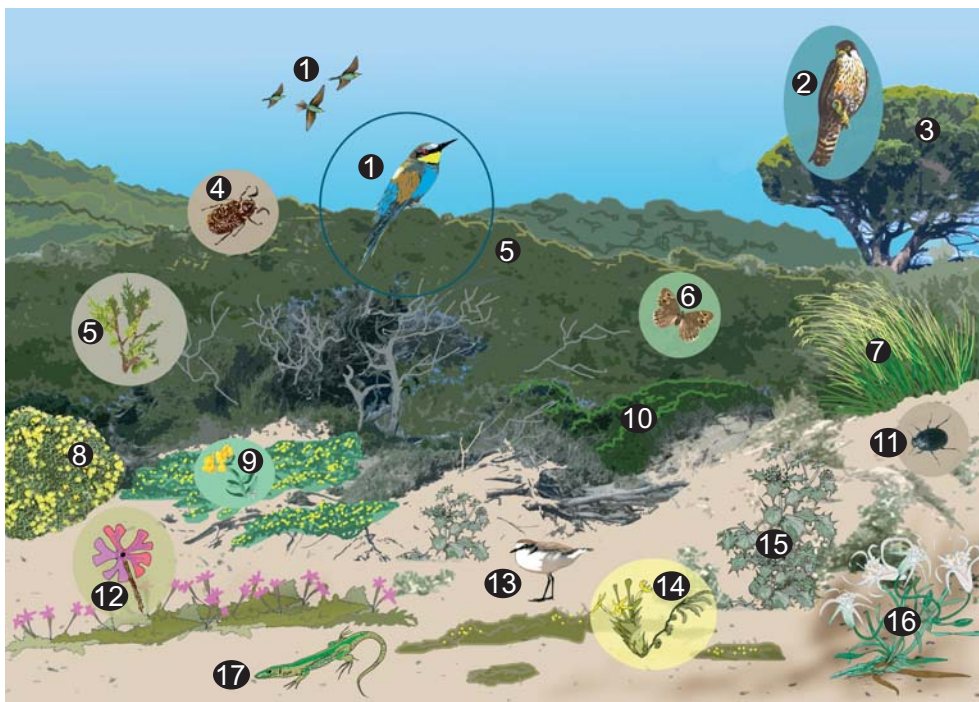
1. Ullastre (*Olea europaea* var. *sylvestris*)
2. Xoriguer (*Falco tinnunculus*)
3. Milana (*Milvus milvus*)
4. Puput (*Upupa epops*)
5. Fulles i olivó (*Olea europaea* var. *sylvestris*)
6. Vitrac (*Saxicola torquata*)
7. Rata cellarda (*Elyomis quercicus*)
8. Aranya tigre (*Argiope bruennichi*)
9. Busqueret de cap negre (*Sylvia melanocephala*)
10. Papallona rei (*Papilio machaon*);
11. Espareguera vera (*Asparagus stipularis*)
12. Conill (*Oryctolagus cunicula*)
13. Albó (*Asphodelus microcarpus*)
14. Dragó (*Tarentola mauritanica*)
15. Estepa llimonenca (*Cistus monspeliensis*)
16. Orquídiess (*Ophrys* spp.)
17. Lletretera (*Euphorbia dendroides*)
18. Garlanda (*Lavandula dentata*)
19. Romani (*Rosmarinus officinalis*)
20. Romani (*Rosmarinus officinalis*)
21. Eriçó (*Ateleryx algerus*)
22. Rosella (*Papaver rhoeas*)
23. Tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*)
24. Cugot o rapa (*Arum italicum*)
25. Rapa de frare (*Arisarum vulgare*).

BOSC DE RIBERA

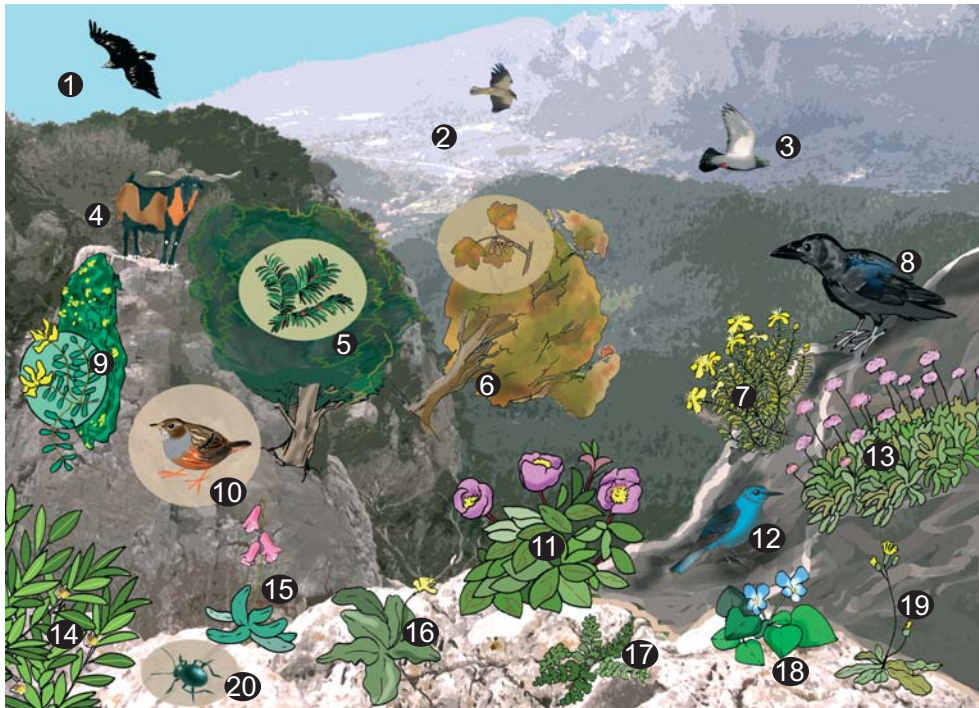
1. Arner (*Alcedo atthis*)
2. Poll, detall de les fulles (*Populus nigra*)
3. Pollancre, detall de les fulles (*Populus alba*)
4. Plataner, detall de les fulles (*Platanus hispanica*)
5. Om, detall de les fulles (*Ulmus minor*)
6. Agró gris (*Ardea cinerea*)
7. Xàtxero blanc (*Montacilla alba*)
8. Rata (*Ratus novergicus*)
9. Rossinyol (*Luscinia megarhynchos*)
10. Murta (*Mirtus communis*);
11. Gallineta d'aigua (*Gallinula chloropus*)
12. Granot (*Rana perezi*)
13. Fleix (*Fraxinus angustifolia*)
14. Proenga (*Vinca difformis*)
15. Serp d'aigua (*Natrix maura*)
16. Insectes aquàtics
17. Xàtxero groc (*Motacilla flava*)
18. Cavallet del dimoni (*Calopteryx haemorrhoidalis*)
19. Abatzer (*Rubus ulmifolius*)
20. Menta silvestre (*Mentha* sp.).

SAVINAR

1. Abellerol (*Merops apiaster*)
2. Falcó marí (*Falco eleonora*)
3. Pi (*Pinus halepensis*);
4. Escarabat de Sant Joan (*Polyphyla fullo*)
5. Savina (*Juniperus phoenicea*)
6. Papallona de les dunes (*Hipparchia fidia*)
7. Borró (*Ammophila arenaria*)
8. Socarrell (*Launaea vermicornis*)
9. Trèvol mascle (*Lotus cytisoides*)
10. Mata (*Pistacia lentiscus*)
11. Escarabatet de les dunes (*Erodium emondi*)
12. Molinet (*Silene cambessedesii*)
13. Tiruril·lo (*Charadrius alexandrinus*)
14. Crucianel·la (*Crucianella maritima*)
15. Card marí (*Eryngium maritimum*)
16. Lliri blanc (*Pancratium maritimum*)
17. Sargantana (*Podarcis sp.*);

CIMS I PENYA-SEGATS

1. Voltor negre (*Aegypius monachus*)
2. Àguila calçada (*Hieraaetus pennatus*)
3. Colom salvatge (*Columba livia*)
4. Boc balear (*Capra aegragus*)
5. Teix (*Taxus bacatta*)
6. Rotaboc (*Acer granatense*)
7. Estepa Joana (*Hypericum balearicum*)
8. Corb (*Corvus corax*)
9. Violeta de penyal (*Hippocrepis balearica*)
10. Xalambri de muntanya (*Prunella collaris*)
11. Peònia (*Paeonia cambessedesii*)
12. Pàssera o tord roquer (*Monticola solitarius*)
13. Col de penya (*Scabiosa cretica*)
14. Boix (*Buxus balearica*)
15. Didalera (*Digitalis minor*)
16. Col borda (*Brassica balearica*)
17. Falzia (*Asplenium majoricum*)
18. Violeta (*Viola jaubertiana*)
19. Pancònia de penyal (*Crepis triasii*)
20. Escarabatet de sang (*Timarcha balearica*);

ALGUNS SECRETS MÉS...

Els nostres **bosc**s realitzen importants funcions ambientals i socials:

- 1 Contribueixen d'una forma decisiva a la **conservació** de la flora i la fauna.
- 2 Amb les seves arrels aguanten la terra **evitant l'erosió**.
- 3 Faciliten que **l'aigua de pluja** s'infiltri dins el sòl.
- 4 Amb les seves fulles capturen **CO2** ajudant a disminuir els efectes del **canvi climàtic**.
- 5 Afavoreixen el desenvolupament rural i la conservació del **patrimoni cultural**.

La **pitjor amenaça** contra els bosc s són els **incendis forestals**. A les Illes Balears el **85%** dels incendis forestals són **d'origen humà**.

Ni 1 foc al bosc !

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria de Medi Ambient
Direcció General de Biodiversitat
i Mobilitat